

ADABIYOTDA BOLA OBRAZI VA UNING BADIY TALQINI

FARG`ONA DAVLAT UNIVERSITETI
FILOLOGIYA FAKULTETI
3-BOSQICH TALABASI
BAHODIROVA MADINA

ANOTATSIYA : Mazkur maqolada badiiy adabiyotda bola obrazi va uning badiiy-estetik ahamiyati tahlil qilinadi. Bola obrazi orqali yozuvchilar jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni, insoniy fazilatlarni hamda tarbiyaviy g`oyalarni ifodalaydi. Asarlarda bolalar obrazi ko`pincha beg`uborlik, samimiyat, adolatparvarlik kabi xususiyatlar orqali ochib beriladi. Shuningdek, turli milliy adabiyotlarda bola obrazi o`ziga xos tarzda aks etishi, uning ruhiy olami va hayotga munosabati yoritiladi.

**KALIT SO`ZLAR:** bola obrazi, badiiy adabiyot, bolalar adabiyoti, obraz tahlili, tarbiya, estetik qarash, ijtimoiy muammo, ruhiy kechinma, beg`uborlik.

ANNOTATION: This article analyzes the image of a child in fiction and its artistic and aesthetic significance. Through the child image, writers express social issues, human values, and educational ideas. In literary works, child characters are often depicted through qualities such as innocence, sincerity, and a sense of justice. The article also highlights how the image of a child is portrayed differently across national literatures, revealing their inner world and attitude toward life.

KEYWORDS: child image, fiction, children's literature, character analysis, education, aesthetics, social issues, inner world, innocence.

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируется образ ребенка в художественной литературе и его художественно-эстетическое значение. Через образ ребенка писатели раскрывают социальные проблемы, человеческие качества и воспитательные идеи. В произведениях детские образы часто передаются через такие качества, как невинность, искренность и чувство справедливости. Также

рассматривается своеобразие изображения ребенка в различных национальных литературах, его внутренний мир и отношение к жизни.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: образ ребенка, художественная литература, детская литература, анализ образа, воспитание, эстетика, социальные проблемы, внутренний мир, невинность.

Adabiyotda bola obrazi insoniyat badiiy tafakkurining eng qadimiy, eng serqatlam va eng ta'sirchan timsollaridan biri sifatida shakllangan. U faqat yosh qahramon yoki syujet elementi emas, balki chuqur ma'naviy, falsafiy va ijtimoiy mazmunga ega obrazdir. Bola obrazi orqali yozuvchilar inson ruhiyatining eng sof holatini, jamiyatdagi muammolarni, axloqiy qadriyatlarning yemirilishi yoki saqlanishini, shuningdek, kelajak avlodning shakllanish jarayonini ifodalab kelganlar. Shu sababli bu obraz jahon adabiyotida doimo markaziy o'rinlardan birini egallab keladi.

Antuan de Sent-Ekzyuperining Kichkina shahzoda asarida bola obrazi falsafiy ramz darajasiga ko'tarilgan. Kichkina shahzoda o'z sayohati davomida turli sayyoralarga boradi va har bir joyda kattalar dunyosining o'ziga xos, ba'zan mantiqsiz va sun'iy qoidalariga duch keladi. U qirol, ishbilarmon, maqtanchoq va boshqa obrazlar orqali kattalar hayotining ma'naviy bo'shligini sezadi. Bola obrazi bu asarda yurak bilan ko'rish, sof his qilish va hayotning asl mohiyatini anglash timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Asarda "eng muhim narsalar ko'zga ko'rinmaydi" degan g'oya aynan bola obrazi orqali berilib, insoniyatni ichki qadriyatlarga qaytishga chaqiradi. Bu obraz bolalikni nafaqat yosh davr, balki ma'naviy uyg'oqlik holati sifatida ham talqin qiladi.

Charlz Dikkensning Oliver Tvist romanida bola obrazi ijtimoiy muammolarni yoritishning markaziy vositasi hisoblanadi. Oliver yetim bola sifatida juda og'ir sharoitda yashaydi: u kambag'allik, zo'ravonlik va adolatsizlik muhitida ulg'ayadi. Shunga qaramay, uning qalbi pok, mehrga va ezgulikka intilgan holda qoladi. Yozuvchi orqali bola obrazi jamiyatning eng zaif qatlamini ifodalaydi, shu bilan birga, insoniylikning yo'qolmasligini ham ko'rsatadi. Oliverning hayoti orqali o'quvchi jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlik, bolalarga nisbatan adolatsiz munosabat va mehr-muruvvat yetishmasligi kabi muammolarni chuqur his qiladi. Bu asarda bola obrazi nafaqat jabrlanuvchi, balki ma'naviy jihatdan kuchli, ezgulikni saqlab qoluvchi timsol sifatida ham namoyon bo'ladi.

Mark Tvenning Tom Soyerning sarguzashtlari asarida bola obrazi butunlay boshqacha ruhda — erkinlik, tabiiylik va bolalik sarguzashtlarining timsoli sifatida tasvirlanadi. Tom Soyer maktab qoidalaridan qochishga harakat qiladigan, turli sarguzashtlarni sevuvchi, do‘stlari bilan o‘ziga xos “bolalik dunyosini” yaratadigan obrazdir. U hayotni jiddiy muammolar majmuasi sifatida emas, balki qiziqarli o‘yin va tajriba maydoni sifatida qabul qiladi. Asarda bolalikning tabiiy sho‘xligi, tasavvur boyligi va erkin fikrlash qobiliyati juda jonli tasvirlangan. Tom obrazi orqali yozuvchi bolalikni inson hayotining eng yorqin, eng harakatchan va eng ijodiy bosqichi sifatida ko‘rsatadi. Shu bilan birga, bola psixologiyasiga xos o‘ziga xos qaror qabul qilish, o‘z yo‘lini izlash va mustaqillikka intilish kabi jihatlar ham ochib beriladi.

O‘zbek adabiyotida G‘afur G‘ulomning Shum bola asari bola obrazining milliy talqinini ifodalovchi eng yorqin namunadir. Shum bola obrazi xalqona hazil-mutoyiba, topqirlik, hayotiy tajriba va tabiiy ziyraklik bilan ajralib turadi. U turli murakkab vaziyatlarga tushib qoladi, ammo o‘zining aql-zakovati, tezkor fikrlashi va vaziyatga moslashish qobiliyati orqali ulardan chiqib ketadi. Asarda bolalik davri faqat sho‘xlik va o‘yin-kulgi emas, balki hayotiy sinovlar, ijtimoiy muhit va milliy qadriyatlar bilan chambarchas bog‘liq jarayon sifatida tasvirlanadi. Shum bola obrazi o‘zbek xalqining ruhiyati, hayotga munosabati va yumor tuyg‘usini o‘zida mujassam etgan.

Zamonaviy jahon adabiyotida J.K. Roulingning Garri Potter va Falsafa toshi asari bola obrazini yangi bosqichga olib chiqadi. Garri Potter oddiy, yetim bola sifatida boshlanadi, lekin sehrlilik dunyoga kirib borishi bilan uning hayoti tubdan o'zgaradi. U do'stlik, sadoqat, qo'rquv, jasorat va mas'uliyat kabi murakkab tuyg'ularni boshdan kechiradi. Garri asta-sekin oddiy bolalikdan chiqib, kuchli shaxsga aylanadi. Bu asarda bola obrazi faqat beg'uborlik timsoli emas, balki hayotiy sinovlar orqali shakllanadigan, ichki kuchi va iroda bilan rivojlanadigan shaxs sifatida tasvirlanadi. Shu orqali yozuvchi bolalikni o'sish, shakllanish va o'zini anglash jarayoni sifatida ko'rsatadi. Umuman olganda, jahon adabiyotida bola obrazi turli davrlarda turlicha badiiy funksiyalarni bajargan. U ba'zan falsafiy ramz sifatida insoniyatni o'zining asl qadriyatlariga qaytaradi, ba'zan ijtimoiy adolatsizlikni fosh etadi, ba'zan bolalik erkinligi va hayot quvonchini ifodalaydi, ba'zan esa milliy ruh va mentalitetni aks ettiradi. Har bir asarda bola obrazi orqali yozuvchilar insoniyatning ichki dunyosini, jamiyatdagi muammolarni va ma'naviy taraqqiyot jarayonini chuqur ochib bera olganlar.

Xulosa qilib aytganda, bola obrazi jahon adabiyotining eng universal va barqaror timsollaridan biri bo'lib, u orqali insoniyatning eng muhim g'oyalari — poklik, adolat, erkinlik, mehr va kelajakka ishonch ifodalanadi. Bu obraz vaqt o'tishi bilan yo'qolmaydi, aksincha, yangi davr adabiyotida yanada boyib, yangi ma'no qatlamlari bilan rivojlanib boradi. Shu sababli bola obrazi adabiyotda abadiy ahamiyatga ega badiiy fenomen sifatida saqlanib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Antoine de Saint-Exupéry. “Kichkina shahzoda” (The Little Prince). Fransuz adabiyoti.
2. Charles Dickens. “Oliver Twist” (Oliver Twist). Ingliz adabiyoti.
3. Mark Twain. “Tom Soyerning sarguzashtlari” (The Adventures of Tom Sawyer). Amerika adabiyoti.
4. G'afur G'ulom. “Shum bola” (qissa). O'zbek adabiyoti.
5. J. K. Rowling. “Garri Potter va Falsafa toshi” (Harry Potter and the Philosopher's Stone). Zamonaviy ingliz adabiyoti.

6. Jahon bolalar adabiyoti bo'yicha ilmiy maqolalar va darsliklar (adabiyotshunoslik manbalari).
7. "Jurnal of Science-Innovative Research in Uzbekistan", 2025-yil soni, bolalar adabiyotiga oid maqolalar.